2008. S.38T
DON SCRÚDAITHEOIR

SCRÚDUIMHIR		**Iomlán na Marcanna**	

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ AN TEASTAIS SHÓISEARAIGH, 2008

EACNAMAÍOCHT BHAILE

GNÁTHLEIBHÉAL

DÉ hAOINE 13 MEITHEAMH – TRÁTHNÓNA 2.00 – 4.00

Iomlán na Marcanna 240

TREORACHA d'IARRTHÓIRÍ

1. ROINN A - 80 marc.
   Freagair 16 (sé cinn déag) de na ceisteanna as Roinn A.
   Tá na ceisteanna uile ar aon mharc.
2. ROINN B - 160 marc.
   Freagair 4 (ceithre) cheist as Roinn B.
   Tá na ceisteanna uile ar aon mharc.
3. ***Freagair na ceisteanna sa spás atá ann dóibh.***

STAMPA AN IONAID

Don scrúdaitheoir amháin

CEIST		MARC
Roinn A (Iomlán)		
Roinn B	**1**	
	2	
	3	
	4	
	5	
	6	
IOMLÁN →		
GRÁD →		

1. Iomlán na n-iomlán ag deireadh gach leathanaigh	
2. Comhiomlán na gceisteanna uile a dícheadaíodh	
3. Marc iomlán bronnta (1 lúide 2)	
4. Bónas as freagairt trí Ghaeilge	
5. Marc iomlán bronnta trí Ghaeilge (3+4)	
Nóta: Caithfidh an marc i líne 3 (nó líne 5 má tá bónas ann don Ghaeilge) a bheith cothrom leis an marc sa bhosca **Iomlán na Marcanna** thuas.	

THALL→

ROINN A
80 marc

Freagair 16 cheist (sé cinn déag) díobh seo a leanas. Tá na ceisteanna uile ar aon mharc.

1. Liostaigh **ceithre** fhoinse snáithín san aiste bia.

(i) ____________________ **(ii)** ____________________

(iii) ____________________ **(iv)** ____________________

2. Cuir in iúl le tic [✓] cé acu fíor **nó** bréagach atá **gach ceann** de na ráitis seo a leanas.

	FÍOR	BRÉAGACH
(i) Is foinse mhaith cailciam í feoil.		
(ii) Tá vitimín D riachtanach le haghaidh téachtadh fola.		
(iii) Itheann roinnt feoilséantóirí táirgí déiríochta.		

3. Tabhair feidhm **amháin** de chuid **gach ceann** de na cothaithigh seo a leanas:

COTHAITHEACH	FEIDHM
(i) Saill	**(i)**
(ii) Iarann	**(ii)**

4. Tabhair **dhá** chúis a ndéantar roinnt bianna a chócaráil.

(i) ____________________

(ii) ____________________

5. Ainmnigh maisiúchán **difriúil** atá oiriúnach do **gach ceann** de na bianna seo a leanas:

BIA	MAISIÚCHÁN
(i) Uibheagán cáise	**(i)**
(ii) Cístí éisc	**(ii)**
(iii) Anraith muisiriúin	**(iii)**

6. Luaigh **<u>trí</u>** bhealach dhifriúla ina gcuirtear brú ar dhéagóirí airgead a chaitheamh.

(i) ______________________________

(ii) ______________________________

(iii) ______________________________

7. Liostaigh **<u>trí</u>** cheart atá ag tomhaltóirí.

(i) ______________________________

(ii) ______________________________

(iii) ______________________________

8. Cén t-eolas a thugann an tsiombail seo don tomhaltóir?

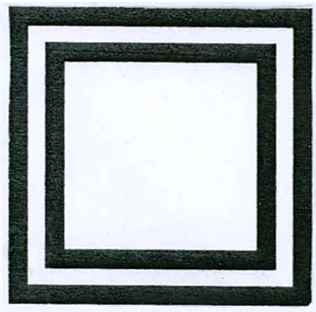

____

____

____

____

9. Tabhair **<u>ceithre</u>** mhodh dhifriúla fógraíochta.

(i) ______________________________

(ii) ______________________________

(iii) ______________________________

(iv) ______________________________

10. Ainmnigh **<u>dhá</u>** bhunriachtanas atá ag an duine.

(i) ______________________________

____

(ii) ______________________________

____

11. Roghnaigh an focal ceart as an liosta seo a leanas chun **gach ceann** de na habairtí a chríochnú.

strus ***aclaíocht*** ***inslin*** ***pearsantacht***

(i) Éiríonn duine folláin go fisiceach má dhéanann sé/sí ______________________________ go rialta.

(ii) Is féidir leis an iomarca ______________________________ a bheith ina chúis le hardbhrú fola agus le galar croí.

(iii) Is cuid dár bhféiniúlacht í ______________________________.

12. Cuir tic [✓] leis an bhfreagra ceart.

Ciallaíonn féinmheas ard

(i) caitheamh go cothrom le fir agus le mná. ☐

(ii) a bheith muiníneach agus meas a bheith agat ort féin. ☐

(iii) a bheith in ann an ceart agus an mícheart a aithint ó chéile. ☐

13. Liostaigh **trí** threoirlíne sláinteachais phearsanta ba cheart d'ógánaigh a leanúint.

(i) ______________________________

(ii) ______________________________

(iii) ______________________________

14. Tabhair **trí** chúis le timpistí sa bhaile.

(i) ______________________________

(ii) ______________________________

(iii) ______________________________

15. **(i)** Ainmnigh dath príomhúil **amháin** ______________________________ .

(ii) Ainmnigh dath tánaisteach **amháin** ______________________________ .

16. Meaitseáil an cineál inslithe is oiriúnaí le **gach ceann** díobh seo a leanas:

ballaí ***fuinneoga*** ***urláir*** ***áiléar*** ***sorcóir uisce the***

CINEÁL INSLITHE	
(i) Cuirtín	**(i)**
(ii) Seaicéad fálaithe	**(ii)**
(iii) Gloine shnáithíneach	**(iii)**
(iv) Cairpéad	**(iv)**
(v) Leathán polaistiréine	**(v)**

17. Ainmnigh an greim a thaispeántar sa léaráid **agus** mol úsáid dó.

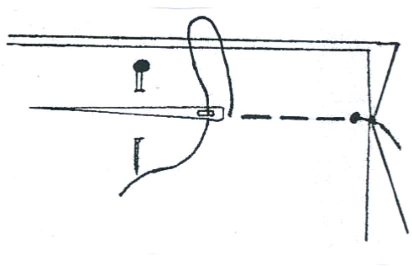

Greim ______________________________

Úsáid ______________________________

____

____

18. Liostaigh **trí** thoisc a chuirfeá san áireamh nuair a bheifeá ag ceannach éadaí duit féin.

(i) ______________________________

(ii) ______________________________

(iii) ______________________________

19. Cuir tic [✓] leis an bhfreagra ceart.

Úsáidtear bróidnéireacht chun

(i) uaim a chríochnú. ☐

(ii) cruth a chur ar bhall éadaigh. ☐

(iii) fabraic a mhaisiú. ☐

20. Cén fáth ar gá marcálacha patrúin a aistriú ón bpatrún páipéir go dtí an fhabraic? ________________

____

____

ROINN B
160 marc

Freagair 4 (ceithre) cheist ón roinn seo. Tá na ceisteanna uile ar aon mharc.

1. **(a)** Tabhair **trí** chúis a bhfuil sé tábhachtach bricfeasta cothaitheach a ithe gach lá.

(i) ______________________________

(ii) ______________________________

(iii) ______________________________

(b) Liostaigh **ceithre** threoirlíne don itheachán folláin.

(i) ______________________________

(ii) ______________________________

(iii) ______________________________

(iv) ______________________________

(c) Agus na treoirlínte don itheachán folláin san áireamh agat, déan biachlár bricfeasta **trí** chúrsa a phleanáil d'ógánach.

Biachlár Bricfeasta

(d) Tabhair cúiseanna le do rogha biachlár. ______________________________

____

____

____

____

2. **(a)** Ainmnigh na codanna den ghráinne arbhair atá lipéadaithe **1, 2, 3 <u>agus</u> 4**.

1. ____________________________

2. ____________________________

3. ____________________________

4. ____________________________

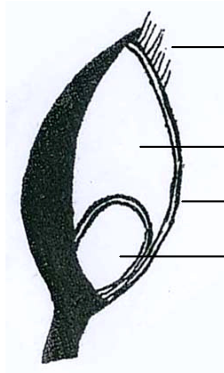

(b) Meaitseáil **<u>gach ceann</u>** de na bianna seo a leanas leis an ngránach as ndéantar iad:

spaigití ola chócaireachta leite grán rósta weetabix

ARBHAR	COIRCE	CRUITHNEACHT
(i)	**(i)**	**(i)**
(ii)	**(ii)**	**(ii)**

(c) Tabhair **<u>dhá</u>** bhealach a dtéann an chócaireacht i bhfeidhm ar ghránaigh.

(i) ____________________________

(ii) ____________________________

(d) Ainmnigh **<u>ceithre</u>** chineál dhifriúla plúir.

(i) ____________________ **(ii)** ____________________

(iii) ____________________ **(iv)** ____________________

(e) Mínigh **<u>gach ceann</u>** de na téarmaí seo a leanas:

(i) **céiliach** ____________________________

____

(ii) **snáithín cothaitheach** ____________________________

____

THALL→

3. **(a)** Cuir tic [✓] leis an bhfreagra ceart.

Is éard is buiséad ann ná

(i) an chuid den ioncam nach ngearrtar cáin air. [ ]

(ii) plean chun airgead a bhainistiú. [ ]

(iii) ceannaigh anois agus íoc níos déanaí. [ ]

(b) Tabhair **dhá** chúis a bhfuil sé tábhachtach airgead a choigilt.

(i) ______________________________

(ii) ______________________________

(c) **(i)** Ainmnigh **dhá** áit dhifriúla inar féidir leis an tomhaltóir airgead a choigilt.

1. ______________________________

2. ______________________________

(ii) Liostaigh na treoirlínte is ceart a leanúint nuair a bhíonn áit le hairgead a choigilt á roghnú.

1. ______________________________

2. ______________________________

3. ______________________________

(d) Luaigh **dhá** mhíbhuntáiste a bhaineann le hairgead a fháil ar iasacht.

(i) ______________________________

(ii) ______________________________

(e) Déan cur síos ar **thrí** mhodh a úsáidtear i siopaí chun custaiméirí a spreagadh chun níos mó airgid a chaitheamh.

(i) ______________________________

____

(ii) ______________________________

____

(iii) ______________________________

____

4. **(a)** Ainmnigh na cineálacha fiacla atá lipéadaithe **1, 2, 3 <u>agus</u> 4**.

1. ________________________________

2. ________________________________

3. ________________________________

4. ________________________________

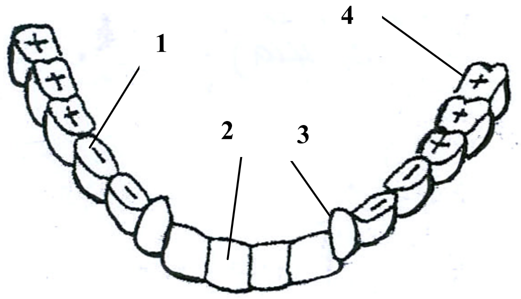

(b) Tabhair feidhm **<u>ceann</u>** ar bith de na cineálacha fiacla atá ainmnithe agat.

CINEÁL	FEIDHM
(i) ______________________	**(i)** ______________________________ ______________________________

(c) Roghnaigh an focal ceart ón liosta seo a leanas chun **<u>gach ceann</u>** de na habairtí thíos a chríochnú.

coróin ***fréamh*** ***suiminteam*** ***cruan*** ***cuas bia fiacaile***

(i) Tá an chuid is mó den fhiacail á cosaint ag substaint ar a dtugtar ________________.

(ii) Coinníonn an ______________________ an fhiacail ina háit sa ghiall.

(iii) Is éard a thugtar ar an spás i lár na fiacaile ná ______________________________.

(iv) Is éard a thugtar ar an gcuid shofheicthe den fhiacail ná ________________________.

(v) Tá ______________________ na fiacaile leabaithe sa drandal.

(d) Cén buntáiste a bhaineann le **<u>gach ceann</u>** de na táirgí sláinteachais béil seo a leanas a úsáid?

(i) taos fiacla fluairíde ____

(ii) flas fiacla ____

(iii) folcadh béil antaiseipteach ____

(iv) táibléad nochta ____

(e) Ainmnigh **<u>dhá</u>** fhadhb sláinteachais fiacla a d'fhéadfadh tarlú de bharr faillí a dhéanamh sna fiacla.

(i) ____________________________ **(ii)** ____________________________

5. Tá teach sláinteach riachtanach don tsláinte mhaith agus don fholláine.

(a) Liostaigh **<u>ceithre</u>** threoirlíne ba chóir a leanúint chun teach a choinneáil glan agus sláinteach.

(i) ____________________

(ii) ____________________

(iii) ____________________

(iv) ____________________

(b) Mol **<u>trí</u>** phointe le cur san áireamh nuair a bhíonn gníomhaithe glantacháin á roghnú agus á gceannach.

(i) ____________________

(ii) ____________________

(iii) ____________________

(c) Tabhair úsáid dhifriúil a bhaintear as **<u>gach ceann</u>** de na gníomhaithe glantacháin seo a leanas:

GNÍOMHAÍ GLANTACHÁIN	ÚSÁID
(i) Glantach	**(i)**
(ii) Tuarthóir	**(ii)**
(iii) Glantóir uachtair	**(iii)**
(iv) Díghalrán	**(iv)**
(v) Snasán céarach	**(v)**

(d) Cén fáth a bhfuil sé tábhachtach treoracha na ndéantóirí a leanúint agus gníomhaithe glantacháin á n-úsáid agat? ____________________

____

____

(e) Mínigh go soiléir cad a chiallaíonn an tsiombail seo.

____

____

____

____

6. **(a)** Tabhair **<u>ceithre</u>** threoirlíne ba cheart a chur san áireamh nuair a bhíonn inneall fuála á roghnú agus á cheannach.

(i) ______________________________

(ii) ______________________________

(iii) ______________________________

(iv) ______________________________

(b) Taispeáin ar an léaráid den inneall fuála, suíomh **<u>gach ceann</u>** de na páirteanna a bhfuil na huimhreacha 1, 2, 3, 4, 5 agus 6 orthu.

1. snáthaid
2. cos brúiteora
3. lámhroth
4. sliotán teannais
5. rialtán fhad an ghreama
6. pionna spóil

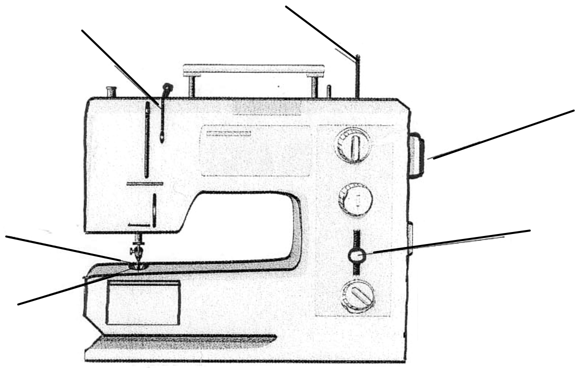

(c) Cén chaoi ar cheart aire a thabhairt d'inneall fuála?

(i) ______________________________

(ii) ______________________________

(iii) ______________________________

(d) Tabhair cúis a bhféadfadh **<u>gach ceann</u>** de na lochtanna seo tarlú nuair a bhíonn inneall fuála á úsáid.

(i) briseann snáthaid ______________________________

(ii) greamanna lúbacha ______________________________

(e) Ainmnigh **<u>dhá</u>** ghreim meaisín a úsáidtear go coitianta nuair a bhíonn ball éadaigh á dhéanamh.

(i) ______________________________

(ii) ______________________________

Leathanach Bán